

Samenvatting Gouden Eeuw ABC

Week 1ABC: Gouden Eeuw algemeen

Info: De Gouden Eeuw (1600-1700)

De 17^e eeuw wordt de Gouden Eeuw genoemd, omdat er in Nederland veel geld werd verdiend.

Vooraf door de handel.

Alles werd met schepen vervoerd.

In het westen, bij de Noordzee, was daarom de meeste handel.

De rijke kooplieden woonden dicht bij hun handel.

Ze woonden in mooie huizen.

De schilders maakten portretten van de rijke kooplieden.

Er was dus veel kunst.

Ook werden er allerlei uitvindingen gedaan.

Alleen BC: *Zoals de klok met de slinger.*

Ook werden de telescoop en de microscoop uitgevonden.

Met een telescoop kun je zien hoe groot het heelal is.

Met een microscoop kun je bijvoorbeeld bacteriën zien.

Extra Info: Het leven in de Gouden Eeuw

Niet iedereen had het goed.

Veel mensen moesten heel hard werken voor weinig geld.

Kinderen hielpen ook mee.

Waren je ouders rijk? Dan ging je naar school.

In de school zaten alle kinderen samen in één klaslokaal.

Soms wel honderd kinderen!

Je kreeg les in het huis van de meester.

Je zat aan lange tafels of op de grond.

De meester was vaak heel streng.

Alleen BC: *In de stad stonden olielantaarns.*

De lantaarnaansteker stak ze elke avond aan.

Hij zorgde voor olie in de lantaarn.

De glazen ruitjes poetste hij schoon.

Week 2ABC: De 80-jarige oorlog (1568-1648)

Info: De Tachtigjarige Oorlog

Nederland hoorde in de 16^e eeuw bij Spanje.
Bijna iedereen hoorde bij de katholieke kerk.
Voor het eerst werden boeken gedrukt.
De mensen lazen nu zelf de Bijbel.
Ze lazen andere dingen dan ze hoorden van de kerk.
Ze kwamen in opstand tegen de kerk.
Ze maakten beelden kapot: de Beeldenstorm.
Deze mensen werden protestanten genoemd.
De koning van Spanje was woedend.
Hij stuurde generaal Alva naar Nederland.
Alva liet veel protestanten doden en martelen.
De Nederlanders kregen een hekel aan de Spanjaarden.
De watergeuzen veroverden de stad Den Briel.
Steeds meer steden werden veroverd op de Spanjaarden.
In 1648 werd in Münster (Duitsland) de vrede getekend.
Nederland werd een eigen land.
De oorlog met Spanje had tachtig jaar geduurd.

Extra Info: Oorlog voeren in de Tachtigjarige Oorlog

Soldaten in het leger met een steeklans waren piekeniers.
Soldaten met een musket waren musketiers.
Een musket is een soort geweer.

Om de stad stond een dikke muur.
De Spanjaarden omsingelden daarom de stad.
Van de honger gaven de mensen zich vaak over.
Soms lieten de watergeuzen het land met water vol lopen.
Dan moesten de Spanjaarden vertrekken.

De Spaanse Armada was een enorme vloot met oorlogsschepen.
De Spanjaarden wilden daarmee de Engelsen en de Nederlanders verslaan.
De mensen hadden nog nooit zo'n grote vloot gezien.
De vloot werd de 'Onoverwinnelijke Armada' genoemd.
Toch wonnen de Engelsen en de Nederlanders!

Week 3ABC: De VOC en Indië

Info: De VOC

De Portugezen voeren naar Azië.

Ze kochten daar specerijen.

Dat zijn kruiden, zoals peper, kruidnagel, kaneel of laurier.

De Nederlanders wilden dat ook.

De kooplieden gingen samenwerken in een compagnie.

Ze richtten de VOC op in 1602.

De VOC bestond ruim tweehonderd jaar.

De schepen namen meestal zilver mee om te ruilen.

De VOC ruilde het zilver voor specerijen uit Azië.

Maar ook voor stoffen uit India, koffie uit Java en thee uit China.

Deze goederen werden in pakhuizen bewaard.

Alleen BC: *Sommige kooplieden hielden in Azië de handel in de gaten.
Er ontstonden 'handelsposten'.*

Deze handelsposten groeiden uit tot stadjes.

Alleen C: De belangrijkste handelspost was Batavia, in Indië.

Die stad heet nu Jakarta, de hoofdstad van Indonesië.

Extra Info: Het leven op een schip – Ontdekkingsreizen

Het leven op een schip was geen pretje.

De reizen met de zeilschepen duurden lang.

De kans was groot dat je ziek werd of doodging.

- Het eten aan boord was slecht: er was weinig fruit en groente.
Zo kregen de mensen te weinig vitaminen.
Ze werden ziek en kregen scheurbuik.
Veel mensen gingen hieraan dood.
- Mensen gingen ook dood door een oorlog op zee.
- Of mensen werden gedood door piraten.
- Op zee waren ook stormen.
Je kon dan overboord vallen of het hele schip zonk.

Alleen BC: *Via het westen voeren de Spanjaarden, Portugezen en Engelsen naar Zuid-Amerika.*

Abel Tasman kreeg van de VOC een opdracht.

Hij moest via het oosten een veilige route zoeken naar Zuid-Amerika.

Van dit deel van de wereld waren nog geen kaarten.

Abel Tasman dacht dat hij in Zuid-Amerika aankwam.

Maar hij ontdekte Nieuw-Zeeland.

Week 4ABC: De WIC en de slavernij

Info: De WIC

In 1621 werd de WIC opgericht.

De WIC handelde met landen als West-Afrika en Amerika.

De WIC handelde in slaven, tabak, suiker en goud.

Ook voerde de WIC oorlog en kaapte andere schepen.

Nederland kocht slaven in West-Afrika.

En verkocht ze in Noord- en Zuid-Amerika.

De reis met het schip duurde lang.

Veel slaven overleefden de reis niet.

Gezonde en sterke slaven waren meer geld waard.

Daarom moesten de slaven van ziektes genezen.

En goed en veel eten.

Grijze haren werden zwart geverfd.

De huid werd met olie ingesmeerd.

Zo zagen de slaven er jonger en gezonder uit.

Alleen BC: *De Spaanse schepen zaten vol met goud en zilver uit Zuid-Amerika.*

De WIC beroofde die Spaanse schepen.

Dat mocht alleen met een kaperbrief.

Piet Hein is een beroemde kaper.

Hij veroverde in 1628 de Spaanse Zilvervloot.

Extra Info: Koloniën

Een kolonie is een land dat door een ander land veroverd is.

Nederland wilde steeds meer land hebben:

- ze ontdekten 'nieuw' land. Ze zetten er een Nederlandse vlag neer;
- ze paktten een kolonie af van een ander Europees land.

De Nederlanders wilden niet dat de kolonie werd afgepakt.

In de kolonie werd daarom een fort gebouwd.

Veel koloniën horen nu niet meer bij Nederland.

Engeland en Frankrijk hadden veel koloniën in Afrika.

Alleen BC: *De Nederlandse Antillen werken nog altijd samen met Nederland.*

Alleen C: Curaçao had een haven waar schepen makkelijk in en uit konden varen. Daarom pakte Nederland het van Spanje af. De Nederlanders haalden zout van de Antillen. Hiermee kon haring langer bewaard worden.

Week 5ABC: Nederland en Oranje

Info: Het Huis van Oranje

Nederland bestond in de 16^e eeuw uit aparte landjes.

De landjes hoorden bij Spanje.

Willem van Oranje wilde de Nederlanders helpen.

Hij hielp in de strijd tegen Spanje.

Willem van Oranje had twee bijnamen:

- *de Vader des Vaderlands*, omdat hij als een vader voor de Nederlanders zorgde.
- *Willem de Zwijger*, omdat hij weinig of niks zei.

Willem van Oranje werd in zijn huis in Delft vermoord.

Maurits en Frederik Hendrik waren zonen van Willem van Oranje.

Ze gingen door in de strijd tegen Spanje.

Ze waren heel goed in oorlog voeren zonder doden.

Ze pompten bijvoorbeeld de gracht om de stad leeg.

Of ze bouwden een brug over de gracht.

Alleen C: Midden in de 80-jarige oorlog werd er twaalf jaar niet gevochten: het Twaalfjarig Bestand (1609-1621). Toen kwam er ruzie tussen de protestanten. Er kwamen twee groepen: de vrije protestanten en de strenge protestanten. De strenge protestanten wonnen.

Extra Info: Vrijheid en straf

Vrijheid van godsdienst: Je mag geloven wat je wilt.

Je mag ook weten bij welke kerk je wilt horen.

In veel landen mocht je niet protestant zijn of joods.

Daarom vluchtten veel protestanten en joden naar Nederland.

Straffen in de Gouden Eeuw:

- spullen of het huis afpakken;
- iemand de stad uitsturen;
- iemand aan de schandpaal nagelen;
- iemand martelen;
- iemand ter dood veroordelen.

Alleen C: Vrijheid van drukpers betekent: je mag schrijven wat je wilt.